

DEPARTEMENT OMGEVING

Vlaamse overheid

Koning Albert II-laan 20 bus 8
1000 BRUSSEL
T 02 553 80 11
F 02 553 80 05
dierenwelzijn@vlaanderen.be

Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn – TUSSENTIJDSE EVALUATIE – 22/11/2017

Welzijn en huisvesting van legkippen

Het Koninklijk Besluit van 17 oktober 2005 tot vaststelling van de minimumnormen voor de bescherming van legkippen (Staatsblad van 20.10.2005) is de omzetting van de Richtlijn 1999/74/EG tot vaststelling van de minimumnormen voor de bescherming van legkippen. Dit KB bepaalt onder meer dat sinds 2012 legkippen niet meer gehuisvest mogen worden in klassieke batterijkooien, maar enkel nog in verrijkte kooien of niet-kooisystemen.

In de periode 2007 – 2009 werd de huisvesting van legkippen besproken in een toen nog federale evaluatiecommissie. Hierin spitste de discussie zich vooral toe op de vraag of in België ook verrijkte kooien verboden dienden te worden. De evaluatiecommissie besliste toen dat een verbod op het installeren of het in gebruik nemen van kooihuisvesting voor leghennen ten vroegste op 1.1.2025 zou kunnen gebeuren, voor zover tegen die tijd voldaan werd aan een aantal voorwaarden.

Deze voorwaarden waren de volgende:

- de omschakeling van de Belgische leghennensector naar huisvesting in niet-kooisystemen brengt geen concurrentienadeel voor de Belgische leghennenhouders met zich mee t.o.v. leghennenhouders in andere lidstaten van Europa.
- er blijken geen kooihuisvestingssystemen te bestaan die een gelijkwaardig of beter dierenwelzijnsniveau garanderen dan de niet-kooisystemen.
- de hygiënische en sanitaire status van niet-kooisystemen blijkt niet slechter dan deze van de verrijkte kooisystemen.
- de gezondheidstoestand van de diervverzorgers en dieren in de niet-kooisystemen is gelijkwaardig met deze van de verrijkte kooisystemen.

Er werd eveneens besloten om de evaluatiecommissie elke 5 jaar samen te roepen om de stand van zaken op te maken en de voortgang te evalueren.

De laatste bijeenkomst van deze commissie dateert van 2014. Bij de oprichting van de Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn werd beslist om de evaluatiecommissie rond het welzijn van legkippen opnieuw samen te roepen, deze keer als werkgroep van de Raad. Deze werkgroep bestond uit vertegenwoordigers van de leghennensector (Boerenbond, Vlaamse Bedrijfspluimvee- en konijnenhouders vzw, Broeiersbond

en Lodewijckx), dierenwelzijnsverenigingen (GAIA en Eurogroup for Animals), dierenartsen (dierenartsenpraktijk DEGUDAP) en wetenschappers van het ILVO, Odisee en het Proefbedrijf Pluimveehouderij. De samenstelling van deze werkgroep werd besproken en goedgekeurd binnen de Raad voor Dierenwelzijn.

De werkgroep vergaderde viermaal tussen 24 maart 2017 en 27 juni 2017. Tijdens een eerste vergadering werd een overzicht gegeven van de recente wetenschappelijke literatuur over de huisvesting van legkippen, alsook van de huidige stand van zaken met betrekking tot de wetgeving in de andere Europese landen en de situatie van de leghennensector in Vlaanderen. Daarna werd aan de leden van de werkgroep gevraagd om ieder voor zich na te denken over mogelijke strategieën, maatregelen of acties waardoor het welzijn van legkippen in Vlaanderen zou kunnen verbeterd worden. Ten slotte werden al deze voorstellen binnen de werkgroep overlopen om na te gaan welke een brede steun konden vinden.

Volgens cijfers van het Federale Voedselagentschap is in Vlaanderen het aantal plaatsen voor leghennen in kooisystemen ongeveer even groot als dit voor leghennen in niet-kooisystemen (scharrel, vrije uitloop en biologisch).

Verschillende retailers en producenten schakelen over of voorzien een overschakeling naar eieren uit niet-kooisystemen in verwerkte producten. Zo plant Delhaize dit voor de producten van zijn huismerk vanaf 2020. Dergelijke grote volumes zullen resulteren in verschuivingen in de vraag.

De Waalse minister voor dierenwelzijn heeft in een beleidsintentie aangekondigd dat kooisystemen in Wallonië moeten verdwijnen tegen 2028.

Net zoals bij de federale evaluatiecommissie, was er geen duidelijke consensus in de werkgroep over welk huisvestingsstelsel het meeste dierenwelzijn biedt. Alhoewel er weinig recente wetenschappelijke literatuur is over een directe vergelijking tussen deze twee grote types van huisvesting, lijken zowel verrijkte kooisystemen als niet-kooisystemen voor- en nadelen te hebben. Of het ene dan wel het andere systeem dan globaal de voorkeur verdient, hangt af van het belang men hecht aan de verschillende aspecten van dierenwelzijn en dit verschilt van de ene persoon tot de andere en er bestaat voornamelijk geen wetenschappelijke methode om daar objectief een uitspraak over te vellen. De gedragmogelijkheden voor de leghennen zijn in niet-kooisystemen uitgebreider door de grotere beschikbare ruimte en de inrichting. De legkippen kunnen meer soorteigengedrag vertonen zoals nest-, scharrel- en pikgedrag. Ook de keuze- en controlemogelijkheden zijn voor de legkip groter in de niet-kooisystemen. Anderzijds komen andere welzijnsproblemen meer voor in niet-kooisystemen zoals borstbeenletsels, verenpikken en een slechte luchtkwaliteit (bv. fijn stof en bacteriële belasting). Een bijkomende complicatie is dat de werkelijke staat van dierenwelzijn, naast het huisvestingsstelsel beïnvloed wordt door tal van andere factoren zoals de opfokcondities, de bedrijfsvoering, de keuze van hybride.

Alhoewel beide systemen niet vrij van problemen zijn, lijkt er een grotere discrepantie tussen het potentiële en het werkelijke niveau van dierenwelzijn bij niet-kooisystemen in vergelijking met verrijkte kooien. Zo heeft de LAYERHOUSE-studie aangetoond dat er aanzienlijke problemen zijn op Belgische leghennenbedrijven met een voliëresysteem (dit zijn 'moderne' niet-kooisystemen waarbij de hennen zich in de stal kunnen verspreiden over verschillende etages) zoals voor wat betreft borstbeen- en voetzoolandoeningen, verenpikkerij en kannibalisme, en stofconcentratie. Wel lijkt de sterftekans gedaald tot een niveau dat (bijna) vergelijkbaar is met de sterftekans in verrijkte kooien. De grote variatie tussen bedrijven in het voorkomen van deze problemen suggereert dat verdere optimalisatie nodig en haalbaar is. De sleutel hiertoe is waarschijnlijk een betere afstemming tussen de huisvesting, het management en de dieren zelf (opfok en genetica).

Er is weinig nieuwe informatie waaruit zou kunnen besloten worden dat aan de voorwaarden voldaan wordt die in het federale advies van 2009 vernoemd worden om te kunnen komen tot een verbod op

kooihuisvesting. Binnen de werkgroep werd ook geen consensus gevonden om deze voorwaarden aan te passen¹. Bijgevolg blijft het advies uit 2009 ongewijzigd bestaan.

De Vlaamse Raad voor Dierenwelzijn erkent wel dat het noodzakelijk is dat er maatregelen worden genomen om het welzijn van leghennen in het algemeen te verbeteren en stelt de volgende acties voor:

- Het oprichten van netwerkgroepen van pluimveehouders in samenwerking met de sector: deze participatieve actiegroepen, waarin pluimveehouders, ondersteund door een professionele facilitator, het voortouw nemen om ervaringen uit te wisselen en gezamenlijk te zoeken naar verbeteringen zowel per huisvestingssysteem als per onderwerp (bv. over de bestrijding van vogelmijten of het voorkomen van verenpikken).
- Wetenschappelijk onderzoek naar verbeteringen in niet-kooisystemen waar het niveau van dierenwelzijn op praktijkbedrijven vermoedelijk nog het meest kan verbeteren, moet met prioriteit gestimuleerd worden.
- Het opzetten van een snel en kostenefficiënt monitoringsysteem in samenwerking met de sector dat het welzijn van legkippen meet aan het slachthuis en hierover terugkoppelt naar de pluimveehouder en eventueel andere verantwoordelijken (bv. transporteurs, slachthuis). Ervaringen uit andere EU-landen tonen aan dat dergelijke 'benchmarking-systemen' heel effectief zijn om het welzijn van landbouwdieren op korte tijd aanzienlijk te verbeteren, zeker indien die gekoppeld zijn met een beloning en/of bestraffing bij het (herhaaldelijk) halen van goede dan wel slechte resultaten.

De evaluatiecommissie voor de huisvesting van leghennen komt normaal gezien om de vijf jaar samen, in aanloop naar het uitdoofscenario vanaf 2025 vraagt de Raad dit overleg om de 2 jaar te laten plaatsvinden.

¹ GAIA en Eurogroup for Animals dringen echter sterk aan op een herziening van de voorwaarden zoals vernoemd in het federale advies van 2009, omdat ze, zoals nu geformuleerd, de status quo in stand houden en de constructieve overgang naar een kooivrije leghennenhouderij in Vlaanderen kunnen tegenhouden.